

Valtakunnallisen kasvatusalan valintayhteistyöverkoston (VAKAVA) kirjallinen koe

to 26.4.2018

Kysymysvihko

Nimi: _____

Henkilötunnus: _____

Valintakoeohjeet

Valvonta

Salissa olevien valvojen ohjeita on noudatettava. Tarvittaessa voit kutsua valvojan luoksesi nostamalla kätesi. Mikäli hakijan todetaan menettelevän vilpillisesti, asiasta tehdään koepaperiin merkintä ja koetulos hylätään. Kokeen hylkäämiseen johtaa myös se, jos hakija tekee vastauslomakkeeseen merkintöjä sen jälkeen, kun kokeen valvoja on ilmoittanut kokeen päättymisestä. Huolehdi siis siitä, että olet merkinnyt henkilötietosi ja kaikki vastaukset vastauslomakkeeseen ennen koeajan päättymistä.

Etukäteen luettava aineisto

Meri Arnala, Rauno Huttunen, Jouni Peltonen & Tuuli Asunmaa (toim.) Samalta viivalta 12 – Valtakunnallisen kasvatustieteiden valintayhteistyöverkoston (VAKAVA) kirjallisen kokeen aineisto 2018. PS-kustannus 2018.

Kokeessa jaettava materiaali

Tomi Mäki-Opas, Ossi Rahkonen & Katja Borodulin, 2015. Terveys- ja sosiaalinen näkökulma liikunnallisen elämäntavan polarisoitumiseen – valinnat vai mahdollisuudet. Yhteiskuntapolitiikka 80 (2015): 3 (263-272).

Kokeen kysymykset koskevat ainoastaan sitä, mitä koeaineistoissa on kirjoitettu. Myös VAKAVAn verkkosivuilla annettujen korjausten mukaiset vastaukset käyvät oikeaksi vastaukseksi.

Vastaamisen tekniikka

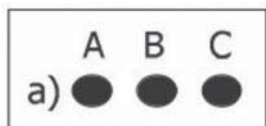
Vastaukset merkitään erilliselle vastauslomakkeelle. Halutessasi voit merkitä vastaukset ensin kysymysvihkoon ja siirtää ne vastauslomakkeelle. Koe arvostellaan kuitenkin vain vastauslomakkeeseen tehtyjen merkintöjen perusteella.

Henkilötietojen merkitseminen

Kirjoita sekä kysymysvihkoon että vastauslomakkeeseen selvästi henkilötunnuksesi, sukunimesi ja kaikki etunimet niille varattuihin kohtiin. **Rastita vastauslomakkeella** vastaavat numerot ja kirjaimet henkilötunnuksesi osalta ohjeiden mukaisesti.

Huom! Jos rastittamisen jälkeen haluatkin jättää vastaamatta kysymykseen, ei riitä, että täytät soikion kokonaan ja jätät muut soikiot tyhjiksi. Lomakkeen lukija tulkitsee silloin täytetyn soikion vastaukseksi. Korjaa vastaus mustaamalla kaikki kysymystä koskevat soikiot:

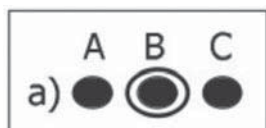
esim 3.

Korjaus, kun haluaa jättää vastaamatta kysymykseen, johon on tehnyt jo rastin.

Jos haluat vaihtaa vastauksesi sellaiseen soikioon, jonka olet jo mustannut, niin voit ympyröidä mustatun soikion, jolloin se tulkitaan vastaukseksi.

esim 4.

Korjaus, kun haluaa vastata B, vaikka on jo mustannut kaikki vaihtoehdot.

Mikäli et enää voi korjata vastaustasi selvästi, pyydä valvojalta uusi vastauslomake.

Tee kaikki merkinnät huolellisesti ja selvästi. Älä taita tai rypistä vastauslomaketta. Älä myöskään tee siihen ylimääräisiä merkintöjä, sillä lomake tarkistetaan optisesti.

Pistelasku

Kokeessa on 30 tehtäväkokonaisuutta ja kokeen maksimipistemäärä on 167 pistettä. Yksittäisestä tehtävästä tai oikeasta vastauksesta väitteeseen saa yhtä tehtävää lukuun ottamatta +1 pistettä ja väärästä vastauksesta miinus-pisteitä, joiden määrä vaihtelee tehtävästä riippuen. Vastaamatta jättämisestä saa 0 pistettä. Kokeen lopputulos on tehtävien yhteenlaskettu pistemäärä.

Kysymykset

Kysymysvihko sisältää 30 tehtävää.

Tehtävät 1–22 ovat laadittu etukäteen luettavasta aineistosta ja tehtävät 23–30 kokeessa jaettavasta materiaalista.

Etukäteisen luettavan aineiston tehtävät

Tehtävät 1–3 ovat aineiston kaikista artikkeleista

Tehtävässä 1 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1 pisteen.

1. Tukeeko aineisto väittämiä?

	Väittämä	Kyllä	Ei
a)	Nuorissa on tulevaisuus.	X	
b)	Hyvän idea on korkein tietokäsitys.		X
c)	Köyhyys on häviämässä Suomesta.		X
d)	Pätkätyökin riittää katkaisemaan köyhyyskierteen.		X
e)	Opettajat syyttävät väkivaltapelejä nuorten pahoinvoinnista.		X

Tehtävässä 2 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +2 pistettä, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1 pisteen.

2. Kuvitteellisessa lehtikirjoituksessa kirjoitetaan seuraavasti:

Maailmankirjat ovat sekaisin – Kouluissa ei enää jaeta numeroita

Numerot poistuivat koululaisten todistuksista viime lukuvuonna kokonaan. Ne korvattiin sanallisella arviolla ”on saavuttanut tavoitteet” ja ”ei ole saavuttanut tavoitteet”. On täysin opettajien hyväntahdon varassa, antaako hän tämän lisäksi tarkempia sanallisia arvioita. Millä perusteella kaiken maailman päivystävät kasvatustieteen dosentit ovat tulleet tällaiseen johtopäätöksen? Juuri kun PISA-tuloksemme ovat alkaneet laskemaan, kouluissamme tehdään tällainen katastrofaalinen arvioinnin reformi. Niin kuin koululaitoksemme ei olisi muutoinkin tehty päättömiä reformeja peräperään. Ajetaanko tällä uudella reformilla peruskoulumme lopullisesti alas. Koululaisten vanhemmat ovat ansainneet numeroarvioinnin lapsilleen. Vain näin vanhemmat voivat saada objektiivisen, varman ja kontekstista riippumattoman kuvan siitä, mikä heidän lapsiensä tosiallinen osaaminen on eri aineissa. Kaksiportainen saavutettu/ei-saavutettu -asteikko kertoo kiistatta vähemmän oppilaan osaamisesta kuin seitsenportainen numeroarviointi. Tietenkin akateemisesti koulutetut hyvin verkostoituneet ja hyvin

toimeentulevat vanhemmat osaavat tulkita oikein tämän kaksiportaisen arvioinnin. He ovat muutoinkin hyvin informoituina koulujen käytännöistä ja osaavat arviointikeskusteluissa puhua samaa kieltä kuin opettaja. Sen sijaan ilman hyvä-veli- ja hyvä-sisko -verkostoja olevat ei-akateemisesti koulutetut vuorotyötä tekevät vanhemmat ovat pulassa uuden arviointikäytännön kanssa. Heiltä puuttuu myös tarvittava tietotaito toimia menestyksekkäästi arviointikeskustelussa. He ovat yleensä epäluuloisia ja huonosti motivoituneita osallistumaan tällaisen toiminnan suhteen. Heillä ei ole aikaa tutustua uuteen arviointijärjestelmään eikä kykyä valmentaa lapsiaan menestymään tässä uudessa järjestelmässä. Tämä ei ole oikein meidän oikeusvaltiossa. Lopulta kärsii vähävaraisten perheiden lasten lisäksi koko kansakunta tästä reformista. Aikoinaan kouluvastaiset lapset ovat nykyään huonotulaisia aikuisia, jotka tämän uudistuksen jälkeen suhtautuvat kouluun yhä kriittisemmin ja siirtävät kouluvastaiset asenteensa lapsiinsa. Näin köyhyys periytyy koulutuksessa ja tuloerot kasvavat entisestään. Vanhempien on aika nousta barrikaadeille pelastaaksensa sekä omat lapsensa että koko Suomen tulevaisuuden. Tosin meidän suomalaisten mielenlaatuun kuuluu, että barrikaadeille ei yleensä nousta ja päivystävät dosentit saavat tahtonsa läpi mediassa esitystä kritiikistä huolimatta.

Mihin aineiston teorioihin, käsitteisiin ja periaatteisiin kuvitteellisen lehtikirjoituksen väitteet voidaan liittää?

	Väite	Kyllä	Ei
a)	Relativistinen tietoteoria		X
b)	Mediapaniikki	X	
c)	Pragmatistinen filosofia		X
d)	Oscar Lewisin köyhyyden ylisukupolvisuuden selitysmalli	X	
e)	Lawrence Meadin köyhyyden ylisukupolvisuuden selitysmalli		X
f)	Tutkimuksen vapauden periaate		X
g)	Deskriptiivinen psykologinen tieto		X
h)	Osallistavan ja kehittävän arvioinnin teoria		X
i)	Becker–Tomes -malli	X	
j)	Seurausetiikan periaate	X	

Tehtävässä 3 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1/4 pistettä.

3. Millä perusteella seuraaviin väittämiin tulisi artikkeleiden mukaan suhtautua varauksella?

- A. Väittämä on arvolatautunut tai sidoksissa tutkijan/teoreetikon henkilökohtaisiin näkemyksiin.
- B. Aihetta tutkineiden empiiristen tutkimusten tulokset eivät yksiselitteisesti tue väitettä.
- C. Aiheen tutkiminen luotettavasti on haasteellista.
- D. Väittämä on epäjohdonmukainen.
- E. Eriävistä näkemyksistä väittämään liittyen ei ole mainintaa artikkeleissa.

	Väittämä	A	B	C	D	E
a)	Digitaalisella sukupolvella on muita sukupolvia paremmat tietotekniset valmiudet.		X			
b)	Kaikki tieto on suhteellista.				X	
c)	Ihmisten huolia voidaan kuvata moraalisen paniikin käsitteellä.	X				
d)	Köyhyys periytyy eri tavoin miehillä ja naisilla.		X			
e)	Moraalisen toiminnan arvioinnissa oleellisia ovat teon seuraukset.	X				
f)	Väkivaltaviitteellä on haitallisia vaikutuksia yksilön käyttäytymiseen.			X		
g)	Virallisen koulun lisäksi koulumaailmaan sisältyy ns. epävirallinen koulu.					X
h)	Jotta oppijoiden tietokäsitykset olisivat mahdollisimman kehittyneitä, opettajan tulisi opetuksessaan tukea oppijoiden aktiivista tiedon rakentamista.	X				

Tehtävät 4–10 ovat Airion ja Niemelän artikkelista Perhetaustan yhteys aikuisiän köyhyyteen Suomessa 1995–2005.

Tehtävissä 4–5 oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1/3 pistettä.

4. Mitä seuraavista yli puolet väestöstä piti vuonna 2005 sellaisena välttämättömytenä, johon kaikilla tulisi olla varaa?

- a. Kotivakuutus
- b. Sanomalehti
- c. Henkilöauto
- d. Internetin käyttömahdollisuus

5. Miksi oman lapsuudenkodin taloudellisen toimeentulon arviointi voi olla epäluotettavaa?

- a. Erityisesti pojat arvioivat perheensä varallisuuden tyypillisesti todellisuutta heikommaksi.
- b. Lapsuudesta muistetaan parhaiten lomamatkat ja muut tilanteet, jolloin rahaa on ollut käytettävissä.
- c. Lapselle ei kerrota perheen taloudellisista vaikeuksista.
- d. Lapsi vertaa perheensä tulotasoa yleensä varakkaammista perheistä tulevien kavereiden toimeentuloon.

Tehtävässä 6 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1/3 pistettä.

6. Köyhyys on herättänyt ajatuksia internetin keskustelupalstoilla. Mitä köyhyyden teoreettisia selitysmalleja seuraavat keskustelukatkelmat edustavat?

- A. Charles Murrayn (1984) Losing Ground -teos
- B. Becker–Tomes -malli
- C. Sosiaalisen eristyneisyyden malli
- D. Meadin sosiaaliturvan asiakkuuteen liittyvä argumentointi

	Keskustelu	A	B	C	D
a)	”Mun asuin kaupungissa on erittäin huono taloudellinen tilanne ja nyt kun kaupungin ainoa kunnan tehdas ajetaan alas syksyllä, sieltä alkaa porukkaa lentämään kaareissa pihalle. Perjantaina päättyneet yt-neuvottelut koskivat 420 työntekijää. Tehdas ajetaan alas syyskuussa, ja työt loppuvat kaikilta. Aika hurjaa ja surullista. Eli työttömiä tulee olemaan paljon, avoimia työpaikkoja ei oikeastaan yhtään. Muutenhan tämä on asiallisen kokoinen kaupunki ja mukavia asuinalueita löytyy. Mutta köyhiä ja työttömiä on tosiaan paljon, ja kyllä täällä enemmänkin nykyään on sellainen hautajaistunnelma. Takana on ajat, jolloin oltiin Suomen teknologiapäätökä kaupunki. Nyt talot autoituvat ja pääkatu hiljenee.”			X	
b)	”–Oulun seudulla tehdyn tutkimuksen mukaan vanhempien toimeentulohuolet vaikuttivat myös siten, että lasten ja nuorten onnistumiset jäivät useammin huomaamatta sekä kotona että koulussa. Jos kotona ei tule huomatuksi ja kannustetuksi ja koulussa on saanut tietynlaisen leiman, tulee helposti tallatuksi ”syrjäytymisen polku”. Jos ongelmia on kotona vähemmän, lapsen menestymiseenkin kiinnitetään enemmän huomiota. Tämän vuoksi erityisesti äitien korkeampi koulutus näyttää suojaavan lapsia pahoinvoinnilta. –Tässä ei ole kyse varmastikaan pelkästä koulutuksesta, vaan kodin asenteesta ja kannustavasta ilmapiiristä. Kun energiaa riittää muuhunkin kuin kamppailuun arkisesta selviytymisestä, lapsen pärjäämistä jaksetaan seurata paremmin kuin tilanteessa, jossa kotona on koko ajan huolia.”		X		

	Keskustelu	A	B	C	D
c)	”Suomessa saa vaan tukia ja avustuksia liian hepposesti, ei laiska ja tyhmä haluakkaan mennä töihin tai parantaa muutenkaan olojaan kun kaikki kannetaan valmiiksi nokan alle. Passivoivaa sosiaalitukea, jonka yhteiskunnan pitäisi lopettaa.”	X			
d)	”Kun syntyy vaatimattomiin oloihin, on vaikea uskoa, että pystyisi muuttamaan elämänsä, koska kaikilla ympärillä on yhtä vaatimatonta. Paremman elämän tavoittelu on yhtä käsittämätöntä kuin kuun tavoittelu taivaalta. Itsetunto jää vaatimattomaksi ja jos kulttuurinen/opillinen pääoma on perheessä vähäistä, kuka välittäisi kokemuksen, että tavoitteiden asettaminen kannattaa? Kuka antaisi älyllisiä virikkeitä ja kannustusta? Älyllisiin asioihin virittäminen pitää aloittaa jo ennen kouluikää, muuten koulu on vain ahdistava epäonnistumisen ja huonommuuden paikka.”		X		
e)	”Onhan meillä oiva esimerkki, vaikka vuosikymmeniä on tuettu ja valistettu, ihmiset eivät vaan nouse, koska eivät halua. Kun perinteisiin ei kuulu ns. sivistys ja työnteko, kuinka sitä voi pakolla kenenkään kaaliin ajaa. Jos ei halua lukea ja kirjoittaa, vaan tahtoo köllöttää soffalla kädet masun ympärillä, ja on siihen jopa tyyväinen se on siinä. Jos kestää Kelan ja työkkärin henkilöiden veemäisen alentuvan ja loukkaavan käytöksen vuodesta toiseen, eikä tunne häpeää, se on sitten siinä.- - Britanniassahan tämä buumi oli yleinen, lieneekö vielä että monessa polvessa eletään tukien varassa eikä tunneta työmoraalia. Ja mikä pahinta, ollaan tyytyväisiä.”				X

Tehtävässä 7 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1/2 pistettä.

7. Valtiossa V tehtiin vuoden 1999 alussa joukko uudistuksia, joilla köyhyyden ylisukupolvisuutta voitaisiin vähentää. Taulukossa 1 on esitetty tutkimustuloksia, joita on saatu ennen ja jälkeen näitä uudistuksia tehdyistä Airion & Niemelän tutkimuksen kaltaisista tutkimuksista:

Taulukko 1.

<i>Lapsuuden kodin toimeentulo</i>	<i>Köyhyysaste (%)</i>	<i>Vedonlyöntisuhde</i>
Ennen uudistuksia (1998)	***	(Wald 53.460 ***)
Huonosti toimeentuleva	29.0	1.782 (1.527 - 2.081)
Hyvin toimeentuleva	17.9	ref.
10 vuotta uudistusten jälkeen (2008)	***	(Wald 17.417***)
Huonosti toimeentuleva	23.2	1.412 (1.201 - 1.660)
Hyvin toimeentuleva	17.6	ref.
20 vuotta uudistusten jälkeen (2018)	*	(Wald 5.829*)
Huonosti toimeentuleva	21.7	1.223 (1.039 - 1.441)
Hyvin toimeentuleva	18.4	ref.

Tilastollisen testauksen tulokset on merkitty seuraavasti: *** = $p < 0.001$, ** = $p < 0.01$, * = $p < 0.05$. Vedonlyöntisuhteen osalta on tehty Waldin testi, jonka perusteella lapsuuden kodin toimeentulo selittää jokaisena tutkimusvuonna köyhyysastetta. Waldin testin testisuureen arvoilla ja p -arvoilla ei ole seuraavien tehtävien ratkaisemisessa muuta merkitystä.

Arvioi, puoltavatko seuraavat väitteet taulukossa 1 esitettyjä tuloksia valtiossa V.

	Väite	Kyllä	Ei	Ei voi sanoa
a)	Kaikkiaan uudistukset vähensivät köyhyyden ylisukupolvisuutta.	X		
b)	Vuoden 2018 aineistossa on selvästi vähemmän huonosti toimeentulevia kuin vuoden 2008 aineistossa.			X
c)	Uudistukset paransivat lähinnä huonosti toimeentulleista kodeista lähtöisin olevien ihmisten toimeentuloa.	X		
d)	Mitä pidempi aika uudistusten aloittamisesta, sitä tehokkaammin ne vaikuttivat.		X	
e)	Mitä pidempi aika uudistusten aloittamisesta, sitä heikommin kotitausta on yhteydessä omaan toimeentuloon.	X		
f)	Valtio V kärsi taloudellisesta taantumasta vuosien 2008 ja 2018 välillä.			X

Tehtävässä 8 oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1/3 pistettä.

8. Tehtävä liittyy edellisessä tehtävässä olevaan taulukkoon 1. Ennen uudistuksia huonosti toimeentulevien sarakkeelle laskettu vedonlyöntisuhteen arvo 1,782 kertoo, että (yksi oikea vastaus):

- Huonosti toimeentulevasta kodista lähtöisin olevia, itse huonosti toimeentulevia on tutkimuksen aineistossa 1,78-kertainen määrä verrattuna hyvin toimeentulevasta kodista lähtöisin oleviin itse huonosti toimeentuleviin.
- Huonosti toimeentulevista kodeista peräisin olevilla on suurempi riski päätyä itse huonotuloiseksi kuin niillä, jotka ovat peräisin hyvin toimeentulevista kodeista.
- Ennen uudistuksia valtiossa V oli enemmän huonosti toimeentulevista kodeista peräisin olevia kuin hyvin toimeentulevista kodeista peräisin olevia.
- Ennen uudistuksia tutkituista alle 30 % oli peräisin huonosti toimeentulevista kodeista.

Tehtävissä 9–10 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1 pisteen.

9. Ovato seuraavat edellä kuvattua valtion V tutkimusta ja Airion & Niemelä tutkimusta vertaavat väitteet oikein vai väärin?

	Väite	Oikein	Väärin
a)	Ennen uudistusten aloittamista valtiossa V kotitausta on voimakkaammin yhteydessä omaan toimeentuloon kuin yhtenäkkään vuonna Airion & Niemelän tutkimuksessa.		X
b)	Molemmissa tutkimuksissa huonosti toimeentulevien osuus aineistosta on koko ajan vähentynyt.		X
c)	Valtiossa V köyhyyden ylisukupolvisuus on vähentynyt, kun se taas Airion & Niemelän aineistossa kasvaa ajan kuluessa.	X	
d)	Valtiossa V on tutkimusjakson lopussa vähemmän köyhyyden ylisukupolvisuutta kuin Suomessa.		X

10. Mitkä seuraavista kuvauksista ovat oikein ja mitkä väärin?

	Kuvaus	Oikein	Väärin
a)	Köyhyyden ylisukupolvisuutta tutkittaessa subjektiivinen retrospektiivisyys tarkoittaa sitä, että tutkijan käytettävissä ovat tutkittavien rekisteripohjaiset toimeentulotiedot.		X
b)	Lapsuudenkodin suhteellinen merkitys köyhyyden selittäjänä on kasvanut vuosina 1995–2005.	X	
c)	Sekä naisten että miesten osuus toisen polven köyhissä on kasvanut tasaisesti vuosina 1995–2005.		X
d)	Eläkeläisiä on muita väestöryhmiä enemmän köyhissä.		X
e)	Köyhyyskulttuuriin liittyy luottamuksen puute yhteiskuntaan.	X	

Tehtävä 11 on Airion ja Niemelän artikkelista Perhetaustan yhteys aikuisiän köyhyyteen Suomessa 1995–2005 ja Vanttaja, Järvinen ja Norvannon artikkelista Mediakulttuuri, koulu ja moraalinen säätely Opettaja-lehdessä 2000-luvulla.

Tehtävässä 11 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1/5 pistettä.

11. Sijoita seuraavat historialliset tapahtumat tai painopisteet oikeaan kohtaan aikajanalla.

Vuosiluku

1950 1960 1970 1980 1990 2000
 A B C D E F

	Ilmiö/teoria/käsite	Paikka aikajanalla					
		A	B	C	D	E	F
a)	Mediakulttuurin kuluttajat aletaan nähdä koulukasvatuksessa aktiivisina toimijoina.					X	
b)	Suomessa tehtiin peruskoulu-uudistus.			X			
c)	Koulukasvatuksessa aletaan tuoda ensimmäisen kerran esiin näkemyksiä mediakasvatuksen hyödyllisyydestä.		X				
d)	Koulukasvatuksessa kritiikin kohteeksi nousee videoväkivalta, ja media- ja populaarikulttuuri nähdään tyypillisesti välinearvoisena.				X		
e)	Koulukasvatuksessa kritisoidaan erityisesti sarjakuvia populaarikulttuurin vaarallisina tuotteina.	X					
f)	Viimeistään tällöin kulttuurinen modernisaatio alkoi purkaa kouluinstituution monopolia tiedon jakajana ja kulttuuriin sosiaalistajana.			X			
g)	Köyhyyden ylisukupolvinen luonne on vahvistunut.						X

Tehtävät 12–13 ovat Vanttaja, Järvinen ja Norvannon artikkelista Mediakulttuuri, koulu ja moraalinen säätely Opettaja-lehdessä 2000-luvulla.

Tehtävässä 12 oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1/3 pistettä.

12. Mistä teemoista Opettaja-lehdessä vuosina 2003–2013 julkaistuissa digitaalisia pelejä käsittelevissä jutuissa ensisijaisesti kirjoitettiin?

- a. Tekijänoikeuksien rikkominen ja peliriippuvuuden kehittyminen
- b. Väkivaltaiset roolimallit ja lapsille sopimaton pelien sisältö
- c. Peliriippuvuuden syntyminen ja oppimismotivaation vahvistuminen**
- d. Lukutaidon heikentyminen ja väärin samastumismallien tarjoaminen

Tehtävässä 13 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1 pisteen.

13. Mitkä seuraavista esimerkeistä kuvaavat erityisesti moraalista paniikkia (A) ja mitkä moraalista säätelyä (B)?

	Väite	A	B
a)	Olen huolissani nuorten lukutaidosta, siksi rajoittaisin heidän ruutu-aikaansa.		X
b)	Kyllä pelottaa lähettää oma ekaluokkainen kouluun, kun nykyopettajilla ei ole auktoriteettia enää pätkääkään. He antavat oppilaiden provosoida itseään ja itkevät sitten, kun YouTube on täynnä opettajista salakuvattuja videoita. Kuka nykykoulussa oikein opettaa ja ketä?	X	
c)	Koulun tehtävänä on antaa työkaluja nuorille liiallisen digitaalisen median käytön tunnistamiseen ja kitkemiseen. Muuten koulu vetäytyy kasvatusvastuustaan.		X
d)	Internet työntää nuorille kerta toisensa jälkeen pelkästään sairasta arvomaailmaa. Viimeisin villitys ovat nk. sugar-sivustot, joiden kautta nuoret kaupittelevat itseään maksua vastaan seuraksi vanhemmille ihmisille. Ihan hirvittää, milloin nuoret tulevat minulta moista kysymään!	X	
e)	Yläkoulun pakolliset ulkovälitunnit kannattaa suunnitella siten, että nuorilla on kehittävää tekemistä koulun pihalla.		X

Tehtävä 14 on Vanttaja, Järvinen ja Norvannon artikkelista Mediakulttuuri, koulu ja moraalinen säätely Opettaja-lehdessä 2000-luvulla ja Holma ja Hyytisen artikkelista Filosofian ja empirian dialogi: normatiiviset ja deskriptiiviset ulottuudet kasvatustutkimuksessa.

Tehtävissä 14–15 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1 pisteen.

14. Onko sarjakuvastrippi *Aku Ankka ja kumppanit. Vaivan palkka* (HS Lasten uutiset 27.10.2017) esimerkki

	Väite	Kyllä	Ei
a)	Aikuisten maailman mediapaniikista		X
b)	Kasvatuksen normatiivisuudesta	X	
c)	Nuorista diginatiivien sukupolvena		X
d)	Deskriptiivisestä tutkimusasetelmasta		X
e)	Tiedon epävarmuudesta	X	
f)	Tutkittavan aineiston tulkinnasta	X	
g)	Opettaja-lehdessä 2000-luvulla keskeisesti esiin nostetusta huolesta	X	

Tehtävät 15–16 ovat Vanttaja, Järvinen ja Norvannon artikkelista Mediakulttuuri, koulu ja moraalinen säätely Opettaja-lehdessä 2000-luvulla, Holma ja Hyytisen artikkelista Filosofian ja empirian dialogi: normatiiviset ja deskriptiiviset ulottuvuudet kasvatustutkimuksessa ja Atjosen artikkelista Eettinen näkökulma arviointiin: Miten ja kenen hyvää etsitään?

15. Ketunpoikanen katsoo valokuvassa syvälle silmiin. Otos ei ole sattuma. Luontokuvaaja Konsta Punkka, 23, on tehnyt monta viikkoa esityötä vieraillemalla ketunpoikasen elinympäristössä päivittäin. Lopulta Konsta Punkka asettuu lähelle polkua ja tuntikausien odotuksen jälkeen hän ikuistaa suloisen olennon. Pian sama ketunpoikanen näkyy 1,1 miljoonan ihmisen kännykän näytöllä ympäri maailmaa Instagramin kautta. Varsinaista kuvamanipulaatiota Konsta ei tee, vaikka sitä hänelle joskus ehdotetaan. Konsta Punkan tavoitteena ei olekaan Insta-seuraajien kerääminen, vaan luonnon tuominen lähelle ihmistä. (teksti muokattu Pirkka-lehden 11/2017 artikkelista)

Ovatko seuraavat edelliseen tekstiin liittyvät väittämät oikein vai väärin?

	Väittämä	Oikein	Väärin
a)	Teksti on esimerkki mediapaniikista, koska kettukuvat näkyvät Instagramissa 1,1 miljoonan ihmisen kännyköillä ympäri maailmaa.		X
b)	Fallibilistiseen tietoteoriaan sitoutunut tutkija määrittelee metsän suljetuksi kontekstiksi, jossa Konsta Punkan ottamia valokuvia tulkitaan.		X
c)	Realismiin sitoutunut tutkija olettaa, että hän saa ke-tusta varmaa tietoa Konsta Punkan ottamista kuvista.	X	
d)	Kyky ylittää itsensä kuvaa Konsta Punkan toimintaa, koska toisten ehdotukset eivät sido häntä.		X

Tehtävissä 16–17 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1/3 pistettä.

16. Yhdistä kukin väittämä aineiston mukaan parhaiten sopivaan käsitteeseen.

A. Moraalipaniikki tai moraalisisäätely

B. Hyveet

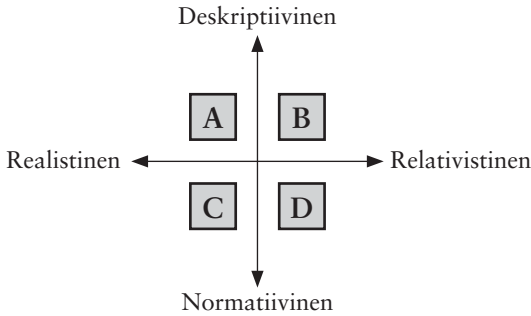
C. Normatiivisuus

D. Kulttuurinen modernisaatio

	Väittämä	A	B	C	D
a)	Itsensä ylittäminen tarkoittaa sitä, että asettuu jonkun toisen asemaan.		X		
b)	Lainkuuliaiset ihmiset pelkäävät elämäntapoja uudistavien käyttäytymismallien leviämistä.	X			
c)	Sopiva etäisyys merkitsee oman toimintatilan säilyttämistä, mutta riittävää läheisyyttä.		X		
d)	Tietokäsitykset voidaan asettaa keskinäiseen parremuusjärjestykseen.			X	
e)	Häiriökäyttäytyminen voi murentaa vallitsevan yhteiskuntajärjestyksen perustaa.	X			
f)	Loppumaton oman identiteetin rakentaminen perustuu kulutukseen ja julkisuuden mallien omaksumiseen.				X
g)	Menestyminen ristiriitaisten toiveiden yhteensovittamisessa edellyttää mahdollisuutta omien ratkaisujen tekemiseen.		X		
h)	Arvot, päämäärät ja tavoitteet suuntaavat kasvatus-tiedostamattakin.			X	
i)	Uhkien ja riskien tarkastelu oman viiteryhmän kannalta merkitsee intressilähtöisyyttä.	X			

Tehtävä 17 on Holma ja Hyytisen artikkelista Filosofian ja empirian dialogi: normatiiviset ja deskriptiiviset ulottuvuudet kasvatustutkimuksessa.

17. Sijoita alla olevat tutkimusten kuvaukset oikeaan kohtaan nelikentässä.

	Kuvaus	A	B	C	D
a)	Tämän diskurssianalyttisen tutkimuksen kohteena on kasvattajan ja kasvatettavan väliseen vuorovaikutukseen keskeisesti vaikuttava erilaisuuden tulkinta. Sen lähteenä ovat kasvatustieteen opiskelijoiden kirjoitelmat (N = 87). Tutkimuksen teoriaperustana olevan sosiaalikonstruktivistisen näkökulman mukaisesti kirjoitelmien ajatellaan heijastavan kirjoittajien henkilökohtaisten näkemysten ja kokemusten ohella kielenkäyttöön sitoutuneita, kunkin ajan kulttuurisia erilaisuuden tulkintoja. Niiden puolestaan nähdään syntyneen ja välittyvän vuorovaikutuksessa, jossa ne suhteellisesti rakentuvat ja jossa niitä myös muutetaan. Tutkimuskokonaisuuden rakentamisessa on hyödynnetty sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja poliittisuutta painottavien sosiaalisen vammaistutkimuksen, feministisen ja kulttuurintutkimuksen sekä kriittisen teorian näkökulmia. Aineistosta rakentui neljä kirjoitustapaa, joita olivat ylyksilöllistävä, yleistävä, sosiaalistava ja toiseuttava. Tutkimuksessa tavoitellaan erityiskasvatuksessa meneillään olevan koulutuspoliittisen muutosprosessin, inklusiivisen kasvatuksen prosessin, tukemista. Tutkimuksen lähtökohtana on, että inklusiivisen kasvatuksen pitäisi vaikuttaa kasvatukseen poistamalla oppimisen esteitä, tukemalla kaikkien osallisuutta sekä korostamalla tasa-arvoa. (Kaisu Hermansfors. 2017. Erilaisuuden diskurssit erityispedagogisessa kontekstissa. Kasvatus 48 (2), 110–127, mukaeltu)				X

	Kuvaus	A	B	C	D
b)	Tässä artikkelissa käsitellään erilaisia oman työyhteisön kehittämistutkimukseen soveltuvia menetelmiä. Pohdinnan kohteena on hyvä elämä, hyvä ympäristö ja kestävä kehitys osana organisaatioin toimintaa ja sen kehittämistä. Toisinaan organisaatiossa saattaa olla hankalia työntekijöitä, ja artikkelissa pohditaan myös, miten tällaisten työyhteisön kokonaistoiminnan kannalta hankalien jäsenten kanssa tulisi menetellä. On mahdollista ja täysin tieteellistä tehdä tapaustutkimusta yhdestäkin organisaatiosta tai ihmisestä – myös itsestään. Tällöin on oleellista, että tutkimus perustuu aineistoihin, esimerkiksi tutkimuspäiväkirjamerkintöihin, jotka ovat oman mielen ulkopuolella, joita muutkin voivat tarkastella ja joista myös muut voivat tehdä johtopäätöksiä ja arvioida omien johtopäätösesi pätevyiden. Oman itsen ja oman yhteisön kehittämistä edistää tieteellinen maailmankatsomus, jossa kaikkea inhimillistä tietoa arvoja ja oletuksia myöten pidetään vain alustavana ja alttiina jatkuvalla teoreettiselle ja empiiriselle koettelulle (Åhlberg, 1988, 1990a ja 1990b). Tieteellisen maailmankatsomuksen ytimeen kuuluu tehdä kolme peruserottelua: on olemassa 1) fyysinen maailma, joka muuttuu koko ajan, 2) ajattelun maailma sekä 3) kirjoitusten ja merkkien maailma, joka mahdollistaa ajatusten ilmaisemisen muillekin. Vain mahdollisimman todennukaisten käsitysten varaan voidaan rakentaa hyvää ja kestävää tulevaisuutta. Siksi kannattaa jatkuvasti testata käsityksiään sekä teoreettisesti kirjallisuuden avulla että empiirisesti oman elämän käytännöissä. (Mauri Åhlberg, käsikirjoitus 25. 2.2013, Akateemiset ammattilaiset oman työnsä ja sen edellytysten tutkijoina ja kehittäjinä, mukaeltu)			X	

	Kuvaus	A	B	C	D
c)	Tarkastelemme tässä artikkelissa nuorten koulutukseen ja työelämään hakeutumiseen liittyviä merkityksenantoja. Kysymme, millaisiksi toimijoiksi työpajatoimintaan osallistuvat nuoret asemoivat itsensä kertoessaan elämästään. Näkökulmat pohjautuvat laadulliseen tutkimukseen, jonka empiirinen aineisto koottiin kerronnallisilla haastatteluilla. Tutkimukseen osallistuneet 17–26-vuotiaat nuoret (N = 15) työskentelivät itäsuomalaisella työpajalla touko-kesäkuussa 2015. Artikkelissa lähestymme toimijuutta haastattelutilanteessa muokkautuvana tilanteisena kerronnallisena asemointina. Kielellisillä käytännöillä viitataan kaikkiin niihin tapoihin, joilla yksilöt tuottavat minuuttaan ja identiteettejään tietyssä ajassa ja paikassa. Toimijuus ei siis ole yksilön tietty lopullinen ominaisuus, vaan kokoelma tilanteisia, muuttuvia ja haastattelun vuorovaikutuksessa kielen avulla tuotettuja paikkoja. (Heli Mutanen & Ari Sivenius. 2017. Aktivoituva ja toisin suuntautuva toimijuus työpajanuorten kertomuksissa. Kasvatus 48 (4), 274–287. Tiivistelmä mukaeltu)		X		
d)	Silmät ovat ihmisille tärkeä sosiaalinen signaali. Katseen suunta ja sen muutokset viestivät esimerkiksi tarkkaavaisuuden suunnasta, mielenkiinnon kohteesta, motivaatiosta ja tunnetilasta. Ihmisaivoissa on hermoverkkoja, jotka ovat erikoistuneet katseinformaation käsittelemiseen ja joista voidaan nykyisillä aivotutkimuksen menetelmillä saada suhteellisen varmaa tietoa. Nämä automatisoituneet mekanismit mahdollistavat sen, että voimme päivittää ja ylläpitää tietoa toisten ihmisten katseen suunnasta ja tavoitteista, ja siten ennakoida heidän aikeitaan ja toimintaansa. Tässä katsauksessa esittelen viimeaikaisia kognitiivisia ja neurofysiologisia tuloksia katseen havaitsemisen aivomekanismeista. Käyn läpi katseen havaitsemisen hermostollista perustaa niin apinoilla tehtyjen elektrofysiologisten mittausten kuin ihmisillä tehtyjen kuvantamistutkimusten perusteella. Esittelen myös mallimme katseen havaitsemisen aivomekanismeista. (Lauri Nummenmaa. 2011. Sinun silmiesi tähden: Katseen havaitsemisen aivomekanismit. Psykologia 46 (1), 4–19, muokattu)	X			

	Kuvaus	A	B	C	D
e)	Tutkimuksessa kuvataan käsitteellisen analyysin avulla perusasteen opettajan työn muuttunutta luonnetta ja sen suhdetta työntekijän elämäntapaan. Lähtökohdaksi on, että opetustyötä voidaan ymmärtää vain sen oma historiallinen erityisluonne ja tehtävä huomioiden. Tutkimus kohdistuu aiemmissa tutkimuksissa esitettyihin päätelmiin opettajan työstä ja sen olosuhteista. Näitä suhteutetaan työ sosiologisiin havaintoihin, jotka käsittelevät lähinnä työprosessia ja työtä osana työntekijän jokapäiväistä elämää. Opettajan työn ajatellaan tutkimuksessa koostuvan useista ”mekanismeista”, joilla on erilaisia toimintatapoja. Tutkija ei pääse suoraan selville opetustyön luonteesta, vaan hän joutuu pohtimaan ilmiön määrittelyjen suhteita, alkuperää ja ilmene mistä tavoittaakseen opetustyön todellisuuden. Näiden perusteella tutkija hahmottelee ilmiötä koskevaa teoriaa, jonka oikeellisuutta ja toimivuutta voidaan empiirisesti testata. (Jyri Lindén. 2010. Kutsumuksesta palkkatyöhön? Perusasteen opettajan työn muuttunut luonne ja logiikka. Tampereen yliopisto, mukaeltu)	X			

Tehtävät 18–20 ovat Atjosen artikkelista Eettinen näkökulma arviointiin: Miten ja kenen hyvää etsitään?

Tehtävässä 18 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1/4 pistettä.

18. Valkaman perheen sisarukset ovat jakamassa pakastimesta löytynyttä jäätelöä kolmeen osaan. Yhdistä puheenvuoro sitä vastaavaan oikeudenmukaisuuskäsitykseen (A–E).

Oikeudenmukaisuuskäsitykset:

- A. Liberaali käsitys
- B. Sosiaalista oikeudenmukaisuutta korostava käsitys
- C. Tarpeita korostava käsitys
- D. Yhteisön etua korostava käsitys
- E. Ihmistä yksilönä painottava käsitys

	Keskustelija	Viesti	A	B	C	D	E
a)	ALINA	Heiii Roope, mitä jakamista tuo on olevinaan? Sullahan on sentin paksumpi pala kuin muilla. Eikö kaikilla pitäisi olla saman verran?					X
b)	ROOPE	Mä tulin just salilta, joten mulla on isoin energiavaje.			X		
c)	SILJA	Ahaa, näin sanoo rakas veljeni, joka ei ole koskaan valmistanut meille ensimmäistäkään jäätelöannosta. Ei tarvitse varmaan muistuttaa, kuka meistä kolmesta teki tämän jäätelön ja jopa kehitti itse reseptinkin. Voin nimittäin kertoa, että hommaan meni kiitettävästi aikaa viime lauantaina, kun meillä ei ole edes jäätelökoneetta. Jos jollekin siis annetaan isompi pala, niin minulle.	X				

d)	ALINA	Niinkö? Jos tällä perusteella lähdetään jakamaan, saanen muistuttaa, että minä taas olen poiminut nuo vadelmat, jonka palasia näkyy olevan jäätelössä aika lailla.	X				
e)	ALINA	Sitä paitsi pitäisikö meidän antaa Murrillekin yksi lusikallinen. Huomaatteko, miten se on maannut koko ajan kieli pitkällä pöydän alla makean suupalan toivossa, vaikkei pystykään osallistumaan keskusteluun.		X			
f)	ROOPE	Rauha, rauha. Sovitaan, että annan teille kummallekin vähän tästä omastani, niin ollaan huomenna kavereita... Ei oo ehkä vanhemmillekaan herkkua tulla pian väsyneenä kotiin, jos täällä on täysi matsi käynnissä.				X	
g)	SILJA	Ok, tasajako paras jako.					X

Tehtävässä 19 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1 pisteen.

19. Tämän tehtävän pohjana käytetään edellisessä tehtävässä esitettyä Valkaman sisarusten keskustelua.

Ovatko seuraavat väitteet oikein vai väärin?

	Väite	Oikein	Väärin
a)	Alinan ensimmäinen puheenvuoro liittyy retributiiviseen oikeudenmukaisuuteen.	X	
b)	Valkaman sisaruksia voidaan kuvata utilitaristisesti ajatteleviksi.		X
c)	Kaikissa edellä esitetyissä puheenvuoroissa on kyse distributiivisesta oikeudenmukaisuudesta.	X	
d)	Roopen viimeinen puheenvuoro on esimerkki itsensä ylittämisestä.	X	

Tehtävässä 20 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1/3 pistettä.

20. Minkä ensisijaisen arvioinnin eettisen näkökulman tai arvioijan hyveen seuraavat oppilaiden kommentit kyseenalaistavat?

- A. ”Minua epäilyttää, mihin arviointitietojani myöhemmin käytetään. Vaikeutuuko tulevaisuudessa esim. vakuutusten tai työpaikan saanti.”
- a. Autonomian kunnioittamisen periaate
 - b. Oikeudenmukaisuuden periaate
 - c. Totuudellisuuden periaate
 - d. Hyödyllisyyden periaate
- B. ”Paitsi että sain huonon arvosanan historian kokeesta, opettaja vielä kuulutti sen koko ryhmälle.”
- a. Yhteisön edun periaate
 - b. Autonomian kunnioittamisen periaate
 - c. Haitan aiheuttamisen välttämisen periaate
 - d. Kohtuullisuuden periaate
- C. ”Uusi opettajani ei näe aikaisempaa osaamistani ja kärsin tämän vuoksi arviointista.”
- a. Tasa-arvon periaate
 - b. Arvioijan uskollisuuden periaate
 - c. Hyvän tekemisen periaate
 - d. Tietoperustaisuuden periaate
- D. ”Nea sai kiitettävän arvosanan vain siksi, koska hänen äitinsä on kansanedustaja.”
- a. Hyvän tekemisen periaate
 - b. Arvioijan autonomian periaate
 - c. Suhteessa olon periaate
 - d. Utilitarismin periaate

Tehtävä 21 perustuu tehtävän yhteydessä olevaan aineistotekstiin.

Tehtävissä 21–22 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1 pisteen.

21. Viimeisten vuosikymmenien aikana suomalaisessa ja ulkomaisessa nettikeskustelussa on ryhdytty käyttämään *moraalisäteilyn* tai *hyvesignaloinnin* käsitettä (jatkossa näillä käsitteillä tarkoitetaan samaa asiaa). Eräässä tutkimuksessa koottiin kaikki netistä vuosina 2016–2017 löytyneet suomenkieliset kirjoitukset, joissa näitä käsitteitä esiintyi. Niiden analyysin perusteella tutkijat päätyivät määrittelemään nettikirjoituksissa käytetyn moraalisaiteilyn käsitteen seuraavasti. Se on moraalisisessa mielessä arvosteleva ja joskus myös halventava ilmaus toimintatavasta, jossa joku julkisesti kirjoittaa tai puhuu moraalisisista arvoista ja niitä vastaan rikkomisesta ensisijaisena tavoitteenaan saada tai lisätä arvostusta sellaisessa ryhmässä, jota pitää itselleen tärkeänä. Sillä pyritään myös vaikuttamaan ihmisten ajatteluun ja toimintaan. Usein sen katsotaan ilmaisevan myös oletusta siitä, että kirjoittaja tai puhuja ei tosiasias-
sa juuri välitä mainitsemistaan moraalisisista arvoista tai niitä vastaan rikkomisesta, vaan pyrkii pelkästään hyötymään sosiaalisesti ja joskus myös aineellisesti puheestaan ja kirjoituksestaan. Toisinaan moraalisaiteilyn jopa katsotaan syntyvän pelkästään narsistisista tarpeista. Moraalisaiteilyä voivat harjoittaa yksilöiden lisäksi myös yhteisöt, yritykset, yhteiskunnat ja muut kollektiiviset toimijat. Tällöin on kyse siitä, että nämä pyrkivät saavuttamaan poliittista, taloudellista tai muuta hyötyä moraalikannanottoja sisältävien viestiensä avulla. Tutkijat havaitsivat myös, että käsitettä käyttää tyypillisesti ns. uusi oikeisto ja erilaiset sitä lähellä olevat maahanmuuttoa vastustavat tahot. Tällöin käsitettä monesti käytetään lähinnä propagandistisesti, ilman yritystäkään selvittää käsitteen avulla kritisoitujen kirjoittajien tai puhujien motiiveja.

Mitkä seuraavista väitteistä ovat yhteensopivia edellä esitetyn moraalisaiteilyn määritelmän kanssa?

	Väite	Kyllä	Ei
a)	Jotta jokin moraalisesti kantaaottava julkinen kirjoitus olisi moraalisaiteilyä, sen on perustuttava kirjoittajansa narsistisiin tarpeisiin.		X
b)	Moraalisesti kantaaottavat kirjoitukset ovat moraalisaiteilyä.		X
c)	Nettikirjoituksen keskeisin tavoite ratkaisee sen, onko siinä kyse moraalisaiteilystä.	X	

	Väite	Kyllä	Ei
d)	Kirjoittaja voi samalla uskoa korostamiinsa moraaliin arvoihin ja moraalisäteillä.	X	
e)	Moraalisäteilevä yritysmainonta edellyttää, että yrityksen työntekijät ja omistajat eivät usko mainonnassa mainittuihin arvoihin.		X
f)	Jos joku sanoo toista moraalisäteilijäksi, hän pitää moraalisäteilijän toimintaa moraalisesti kyseenalaisena.	X	
g)	Moraalisäteilyn käsite on sittemmin korvannut aiemmin käytetyn hyvesignaloinnin käsitteen.		X

Tehtävä 22 perustuu tehtävän 21 aineistotekstiin ja lisäksi se yhdistää Atjosen ja Vantajan artikkeleita.

22. Arvioi seuraavien väitteiden pätevyyttä. Ovatko väitteet yhteensopivia?

	Väite	Kyllä	Ei
a)	Moraalista paniikkia synnyttävä lehtikirjoitus voi olla myös moraalisäteilyä.	X	
b)	Mediapaniikin synnyttäjät pyrkii aina myös moraalisäteilemään.		X
c)	Konservatiiviset ihmiset syyttävät toisia moraalisäteilyästä.		X
d)	Sekä moraalisaatteen että moraalisaateilijasta syyttämisen avulla pyritään vaikuttamaan ihmisten ajatteluun.	X	
e)	Opettajan toiminta voi olla moraalisaatelevää, mutta ei moraalisaateilevää.		X
f)	Moraalisäteily ja moraalisaatteen toteutuvat moraalisesti latautuneissa diskursseissa.	X	
g)	Kriteerit, joilla voidaan sanoa moraalisaateilyn olevan eettisesti kyseenalaista, ovat peräisin seurausetiikasta.		X
h)	Moraalisäteily ei riko Kantin kategorista imperatiivia.		X

Kokeessa jaettavan materiaalin tehtävät

Tehtävät 23–30 ovat Mäki-Opas, Rahkonen ja Borodulinin artikkelista Terveys-sosiologinen näkökulma liikunnallisen elämäntavan polarisoitumiseen – valinnat vai mahdollisuudet.

Tehtävässä 23 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1 pisteen.

23. Mitkä seuraavista väitteistä sopivat yhteen artikkelissa esitettyjen ja sosio-ekonomisen aseman liikunnallisen elämäntavan kytkentöjä koskevien näkemysten kanssa?

	Väite	Kyllä	Ei
a)	Sosioekonomisten ryhmien sisällä on huomattavasti vaihtelua liikuntatottumuksissa.	X	
b)	Maantieteelliset seikat voivat selittää sosioekonomisia eroja liikuntatottumuksissa.	X	
c)	Liikuntaan vaikuttavat sosioekonomiset tekijät pysyvät samanlaisina elämän kuluessa		X
d)	Eri väestöryhmiin kuuluvilla voi olla erilaisia käsityksiä oman terveytensä kontrolloinnin mahdollisuuksista	X	

Tehtävässä 24 oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1/3 pistettä.

24. Ihmisen terveyttä koskevan tutkimustiedon perusteella vaikuttaisi siltä, että kenen tahansa on rationaalista valita liikunnallinen elämäntapa. Silti artikkelissa todetaan, että liikunnallisen elämäntavan valitseminen ei aina ole välttämättä rationaalista. Mikä seuraavista vastaa parhaiten artikkelin kirjoittajien näkemystä tämän ristiriidan selitykseksi?

- Myöhäismodernissa yhteiskunnassa ei ole olemassa mitään yleistä rationaalisuuden mittapuuta.
- Habituksessa ei välttämättä ole mitään rationaalista komponenttia, jolla liikunnallisen elämäntavan valinta voitaisiin tehdä.
- Joskus rakenteiden ja valinnan välinen ristiriita voi olla niin suuri, että sitä ei voi rationaalisesti käsittää.

d. Jos ihminen uskoo, ettei valinnoillaan juuri voi vaikuttaa omaan terveyteensä, liikunnallisen elämäntavan valinta ei näyntyädy hänelle rationaalisena.

Tehtävässä 25 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1/3 pistettä.

25. Mihin kokeessa jaetun aineiston käsitteeseen seuraavat tekstikatkelmat liittyvät?

A. Nuorisokulttuurisessa liikkumisessa vapaus merkitsee ennen kaikkea luovuutta, tyylytelyä ja itsensä kehittämistä. Siihen sisältyy myös vastakulttuurinen elementti. Asioita halutaan tehdä itse ilman aikuissukupolven käskyttämistä, jolloin toteutetaan myös erontekoa valtavirtaan. Nuorisokulttuurisessa liikkumisessa korostetaan urheilusta poiketen tilan- ja ajankäytön vapautta, vähäisiä muodollisia hierarkioita sekä vertaisuuteen perustuvia ohjaussuhteita. (Itkonen, H. 2017. Vapaus valita. Nuorten pirstaloituva liikuntakulttuuri. *Tieteessä tapahtuu* 35, 3, 14–16)

a. Vapaa itsensä ilmaiseminen

b. Yksilön identiteetti

c. Sosioekonominen maku

d. Toimijuus

B. Säännöllisen urheiluharrastuksen tukijaksi on nähty riittävä perhepääoma, jolla on todettu olevan vaikutuksia nuorten urheilupolkujen muotoutumiseen. Urheilun lajikulttuureihin sosiaalistuneilla tällaista perhepääomaa on ollut eväänään runsaasti. Myös urheilutaitureiksi nimettyjen nuorten polkuja perhepääoma on suunnannut. (Aarresola, O., Itkonen, H., & Lämsä, J. 2015. Poikkeavat polut muuttuvassa urheilussa: rationalisoituvan urheilun nykysozialisaatio nuorten tulkitsemana. (*Kasvatus ja aika* 9, 4, 55–71)

a. Minäpystyvyys

b. Habitus

c. Sosioekonominen asema

d. Identiteetti

C. Vaihtoehtolajien harrastajat kyseenalaistavat perinteisen käsityksen liikunnan tiloista ja fyysisistä rakenteista. Yhtäältä tyypillisiä liikuntapaikkoja ja ympäristöjä otetaan haltuun uudella tavalla ja toisaalta liikkumiselle löydetään aivan uudenlaisia mahdollisuuksia julkisessa tilassa. Arkinen toimintaympäristö nähdään potentiaalisena harrastuspaikkana. (Kuninkaanniemi, H. & Ronkainen, J. 2005. Liikuntakansalaisuus vaihtoehtolajeissa. Teoksessa P. Harinen, V. Liikanen, A. Rannikko ja P. Torvinen (toim.) *Liikutukseen asti. Vaihtoehtoliikunta, nuoruus ja erottautumisen mieli*. Likes. 98–102.)

a. Sosiaaliset verkostot

b. Valinnanvapaus

c. Polarisoituminen

d. Rakenteiden kaksijakoisuus

Tehtävässä 26 oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1/3 pistettä.

26. Mikä seuraavista väittämistä saa tukea kokeessa jaetusta artikkelista?

- a. Koska rakenteellisilla tekijöillä on iso merkitys liikunnallisen elämäntavan muotoutumisessa, ulkoisten olosuhteiden muuttaminen on helpompaa kuin yksilön pyrkimys muuttaa omaa käyttäytymistään.
- b.** Ihminen voi valita liikunnallisen elämäntavan mahdollisuuksista riippumatta.
- c. Liikunnalliseen elämäntapaan on lähes mahdotonta vaikuttaa aikuisena, koska sen pohja luodaan jo lapsuudessa.
- d. Jos sosioekonomiset erot ihmisten väliltä poistuisivat, myös erot liikunnallisessa elämäntavassa häviäisivät.

Tehtävissä 27–30 kussakin kohdassa oikeasta vastauksesta saa +1 pisteen, vastaamatta jättämisestä 0 pistettä ja väärästä vastauksesta -1 pisteen.

27. Tukeeko kokeessa jaettu materiaali seuraavia naisten ja miesten esittämiä kuvauksia heidän liikuntatottumuksistaan?

	Kuvaus	Kyllä	Ei
a)	Rakastan hiihtämistä! (Niina 32 v., biokemian professori)	X	
b)	Minulle liikuntaa tärkeämpää ovat kaverit. (Terhi 17 v., ammattikoululainen)	X	
c)	Kansalaisopiston tanssiryhmässämme valtaosa on opettajia. (Liisa 27 v., lääketieteen lisensiaatti)		X
d)	Ratsastusmatka Islantiin kruunaa kesälomani. (Ville 43 v., hovioikeuden tuomari)	X	
e)	Kävelen töihin, kuten yrityksemme toimitusjohtajakin. (Kalle 57 v., hitsaaja)		X

28. 92-vuotias Kreetta on fyysisesti heikkokuntoinen mutta pyrkii liikkumaan nykyisin tuolissa istuen. Hänen päivittäinen liikuntahetkensä koostuu jalan-
ojennuksista, niskan ja kaulan venytyksistä sekä olkapäiden ja hartioiden
nostelusta. Lisäksi hän nousee välillä ylös tuolista seisomaan pieneksi het-
keksi. Kreetta lukee paljon ja nousee esimerkiksi aina ylös yhden kirjanluvun
luettuaan. Televisiosta tulevista urheilulajeista Kreetta seuraa mieluiten kil-
paratsastusta ja uintia, vaikka itse hän pelasi nuorempana pesäpalloa. Lu-
milautailun katsominen kiinnostaa myös, onhan se yhden hänen lapsenlap-
senlapsensa harrastus. Kysymykset pitkän iän salaisuudesta Kreetta kuittaa
hyväntahtoisesti nauraen: ”Kyllä se on tuurista kiinni, miten hyvin terveenä
pysyy. En ole koskaan tulevaisuutta murehtinut vaan elänyt tässä hetkessä.”

**Ovatko seuraavat Kreetan elämää koskevat väittämät oikein vai väärin kokeessa
jaetun artikkelin näkökulmasta?**

	Väittämä	Oikein	Väärin
a)	Kreetan elämäntilannetta voidaan kuvata mahdolli- suuksien ja valinnan käsitteiden kautta.	X	
b)	Televisiosta tulevien urheilulajien seuraamisen va- linta on osoitus Kreetan kalliista sosioekonomisesta mausta.		X
c)	Kreetan elämäntilanne on esimerkki rakenteiden kaksijakoisuudesta.	X	
d)	Kreetta tulee todennäköisemmin korkeasta kuin ma- talasta sosioekonomisesta luokasta.		X
e)	Yhteiskunnalla ei ole enää mahdollisuutta vaikuttaa Kreetan elämänvaiheessa olevien ihmisten liikunnal- lisuuteen.		X

29. Miksi elämäntavan käsitettä käytetään liikunnan tarkastelussa? Ovatko seuraavat väittämät aineiston mukaan oikein vai väärin?

	Väittämä	Oikein	Väärin
a)	Elämäntavan käsite osoittaa, ettei yksilö voi valita liikuntatottumuksiaan.		X
b)	Elämäntavan käsitteen avulla on mahdollista tarkastella liikuntaan liittyviä valintoja sekä yksilöiden että rakenteiden näkökulmasta.	X	
c)	Elämäntavan käsitteen avulla on mahdollista tarkastella rakenteiden ja toiminnan kytkeytymistä toisiinsa liikunnan yhteydessä.	X	
d)	Elämäntavan käsitteellä voidaan korvata ongelmallinen identiteetin käsite, jota ei voida kunnolla empiirisissä tutkimuksissa mitata.		X

30. Ovatko seuraavat väittämät aineiston mukaan oikein vai väärin?

	Väittämä	Oikein	Väärin
a)	On olemassa jäykkiä yhteiskunnallisia rakenteita, jotka ohjaavat tietyt ihmisryhmät liikkumaan enemmän kuin toiset riippumatta tarjotuista mahdollisuuksista.		X
b)	Olosuhteiden muuttuessa sosiaalinen asema menettää merkityksensä liikunta-aktiivisuuden ylläpitämiskyvylle.		X
c)	Alimman koulutusasteen henkilöt liikkuvat työmatkoilla selkeästi enemmän kuin keskimmaisen koulutusasteen henkilöt.		X
d)	Sosiaalinen ympäristö luo pystyvyydentunteen ylläpitää liikunta-aktiivisuutta työmatkoilla.		X
e)	Rakenteelliset syyt, jotka edistävät liikunnallista elämäntapaa, liittyvät pääsääntöisesti sosioekonomisiin rakenteisiin.	X	
f)	Sosiaalisen viiteryhmän odotukset estävät mahdollisuuden valita liikunnallinen elämäntapa.		X

g)	Max Weberin teoriassa status on riippumaton elämäntavasta.		X
h)	Työmatkaliikunta on seurausta mahdollisuuksista ja osa elämäntapaan liittyviä valintoja.	X	
i)	Ammattikouluihin tullaan matalasta sosioekonomisesta taustasta, johon ei kuulu liikunnallinen olemus ja siellä ei suosita arkiliikuntaa.		X
j)	Liikuntatottumukset voivat johtua puutteista terveystietämyksessä.	X	
k)	On tieteellistä näyttöä sille, että liikkumiseen kannustavat ympäristöt Suomessa ovat merkittävä tekijä liikunnallisen elämäntavan lisääntymisessä.		X
l)	Korkeasti koulutetut ja korkeassa sosioekonomisessa asemassa olevat harrastavat kävelyä, pyöräilyä ja sauvakävelyä muita väestöryhmiä enemmän.		X
m)	Korkeassa sosioekonomisessa asemassa olevat haluavat elää hetkessä, joten heidän hyötyliikuntatottumuksensa riippuvat heidän osallisuudestaan sosiaalisissa verkostoissa.		X
n)	Keskiluokkaiseen asemaan kuuluminen ei vaikuta habitukseen.		X
o)	Osallisuuden kokemus saattaa vaikuttaa positiivisesti liikuntatottumuksiin vapaa-ajalla.	X	
p)	Liikunta kotouttaa maahanmuuttajia.		X
q)	Terveysliikuntasuositukset ohjailevat erityisesti matalassa sosioekonomisessa asemassa olevien elämäntapavalintoja.		X
r)	Yksilön liikkumattomuuden syynä voi olla liikunnan vähäinen arvostus.	X	
s)	Liikunnallinen elämäntapa voi olla tiedostettu tai tiedostamaton.	X	
t)	Liikunnallinen elämäntapa on auktoriteettien vaikutukselle altis.		X

